

UZUPEŁNIA ZDAJĄCY**KOD**

--	--	--

PESEL

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

*miejsce
na naklejkę* dysleksja**EGZAMIN MATURALNY
Z JĘZYKA KASZUBSKIEGO
POZIOM ROZSZERZONY**DATA: **24 maja 2016 r.**GODZINA ROZPOCZĘCIA: **9:00**CZAS PRACY: **180 minut**LICZBA PUNKTÓW DO UZYSKANIA: **63****Instrukcja dla zdającego**

1. Sprawdź, czy arkusz egzaminacyjny zawiera 14 stron. Ewentualny brak zgłoś przewodniczącemu zespołu nadzorującego egzamin.
2. Pisz czytelnie. Używaj długopisu/pióra tylko z czarnym tuszem/atramentem.
3. Nie używaj korektora, a błędne zapisy wyraźnie przekreśl.
4. Pamiętaj, że zapisy w brudnopisie nie będą oceniane.
5. Możesz korzystać ze słowników językowych.
6. Na tej stronie oraz na karcie odpowiedzi wpisz swój numer PESEL i przyklej naklejkę z kodem.
7. Nie wpisuj żadnych znaków w części przeznaczonej dla egzaminatorów.

MOK-R1_1P-162

Zadanie 1. Odpowiedzê dôwôj blôs pò kaszëbskù

Ùtwòrca wirtualnëch swiatów

Z Karolã Wicherã gôdô Matèusz Bùllmann

Ju czile tësacy lëdzy testëje w Internece nowã kòmpùtrowã grã, chtërny wiòldzi dzél pòwstòwò na Kaszëbach. [...] Ó projekce, jegò dejach ë ò tim, czë Kaszëbë mògã dac material do dokazu, jaczim je kòmpùtrowò gra, z Karolã Wicherã ze Starzëna – chłopã odpòwiòdajãcym m.jin. za wëdzatk swiata w Gloria Victis – kòrbił Matèusz Bùllmann.

[...] Gloria Victis [...] je to zort kòmpùtrowi grë, w chtërny wiòlgò lëczba lëdzy mòze grac ze sobã w wirtualnym swiece. Gròcz prowadzy swòjã pòstacjã ë czerëje ji dzejaniama. Mùszi zrobic setczy zadaniów, hańdlëje, pòspòlno z jinyma biòtkùje sã z wrogama ë dobiwò drëchów.

[...] Grający ju na zòczãtkù je wrzucony na glãbòkã wòdã ë mùszi òdnalezc sã w jistniejącëch pòliticznëch czë religijnëch kònfliktach. Ób czas zabawë mdze mòzna dobiwac dobrã abò lëchã sławã w rozmajitëch partach swiata. [...]

Gloria Victis je ùsazonò w swiece, chtëren szlachùje za eùropejszczima strzédnyma wiekama. Spòdlé grë ë ji historiò sã fantasticznë, ale jegò partë òpiarté sã na historicznëch pòdstawach. W rozegracji dostãpné mdã sztërë lëdë, chtërnyma mdze mòzna grac: Midlandczicë, Ismirowie, Azebòwie ë Syngarczicë. Kòzdi z nich je jiny, mò swòje zemie, kùlturã, drëchów ë wrogów. Barnie szlachùją za tima, co bëlë ùziwóné w strzédnëch wiekach, gardë ë zómci sã pòdobné do dôwnëch twierdzów, òbleczënk téz odpòwiòdò ruchnóm noszonym przez ricerzów, mieszcòn ë chłopów. [...]

Fabùla grë je naszã niespòdzónkã dlò waju i nie chcëmë ji pòpsëc, gòdajacë ò ni ju terò. Mòzëmë równak zagwësnic, że mdze cekawò, a Jack Kòmùda i Macéj Jurewicz – ùtwòrcowie historii do nôlepszych grów na rënkù, taczich jak Wiedzmin, i àutorowie wiele pësznëch ksążków – mają glówë fùl ùdbów ë pewno nas zaskòczą. [...]

– Czë pòdlug ciebie nasz region jakno mòl, jegò kùltura, historiò – mògã bëc materialã do zrëchtowaniégò kòmpùtrowi grë?

– Zycher, że jo! Ód prostëch grów logicznëch dlò dzòtków, pò grë przëgòdowé czë wòjnowé. Pësznym przikładã taczégò materialu je *Žëcé i przigòdë Remùsa Aleksandra Majkòwsczégò*, historiò Grifa Pòmòrszczégò czë nawetka szwëdzczégò pòtopù òpisónégò przez Aùgùstina Necla w ksążce *Krwawy sztorm*.

M. Bùllmann, *Ùtwòrca wirtualnëch swiatów*, „Pomerania” 2014, nr 4, s. 40–41.

Zadanie 1.1. (0–2)

Wëjasnij słowa: fabùla i internet.

.....

.....

.....

Zadanie 1.2. (0–1)

Na spòdlim tekstu òdpòwiédz, jaczé wåtcezì pòkazywają sã w grze Gloria Victis? Wëbierzë pasowną òdpòwiesc.

- A. Wåtcezì pòchòdającé leno z pòwiescë *Žëcé i przigòdě Remùsa* Aleksandra Majkòwsczégò.
- B. Wåtcezì pòchòdającé z dwùch zdrzòdlów: z pòwiescë *Žëcé i przigòdě Remùsa* Aleksandra Majkòwsczégò, a téz z historii Grifa Pòmòrsczégò.
- C. Leno wåtcezì historiczné sparłãczóné ze strzédnyma wiekama.
- D. Wåtcezì historiczné sparłãczóné z fantasticznyma.

Zadanie 1.3. (0–2)

Pòdòj pò jednym kaszëbsczim synonimie nòslédnëch słówów, ùżëtëch w teksce: *pëszny, rozegracjò, deja, kòrbic*.

.....

.....

.....

.....

Zadanie 1.4. (0–1)

Na pòspòdlim całégò tekstu wëjasnij titel *Ùtwòrca wirtualnëch swiatów*.

.....

.....

.....

.....

Zadanie 1.5. (0–1)

Czë zgòdzòsz sã ze scwierdzenim Karola Wichera, że kaszëbsczì region, kùltura i historiò Kaszëb mògą bëc spòdlim dlò zrëchtowaniò kòmpùtrowi grë? Pòdòj jeden argùment.

.....

.....

.....

.....

Zadanie 2. Odpowiedzê dôwôj blôs pò kaszëbskù

Kadzmierz Òstrowsczi
Wëcygnienié

Wiôldzé gardë Azji, Africzi i Pôłniowi Americzi pãcznieją na gwôłt i w spòsòb niekòntrolowóny, a kòl nas timczasã lédze wëcygają z gardów na wies. Proces ten dérëje bez ùstónkù mni wiãcy òd zòczątkù teròczasnégo tësãclecégo, a przecyganié z miasta (abò miasteczka) do nié za baro òdlegli wsë je na swój ôrt nobilitacjã, achtnienim. [...]

Chto przeżił w Pòlsce pierszé pòwójnowé dzesãcleca, ten pamiãtò, jaczi bël wtenczas czerënk bënówëch rëchów lëdnoscë – lédze masowò przenòszëlë sã ze wsë do gardu. Baro wiele, òsoblëwie młodëch, òpùszczało rodzynnã chëcz, jedny szlë sã ùczëc, drëdzë szukac robòtë, mieszkaniégò, spòsobù na ùtrzymanié rodzënë. [...] Jesz przez lata cygnãło jich „dodóm”. „Dze sã chto rodzy, tam rôd chòdzy” – gòdò rzeczónka, temù téz jezdzelë do starków na żniwa i wëbiëranié bùlew, na swiãta i rodzynné ùroczëstoscë, sëlalë dzòtëczì na latné ferie. Wiedno cos przëwiozëlë stamtãd, jak nié kacuzskã, swòjskã wòrzkã, to przënòmni lopk masła...

Drëdzë pòkòlenié zlózowało łączbë. Młodi, rodzony ju w miesce, wòlelë ùrlopë spãdzac na zakładowëch wczasach, nad jezorã czë w górach, czasã nawetka na bùlgarskich pieglëszczach. [...]

25 lat dowslòdë zaczãło sã ùklòdanié klocków òd nowa, na jinszych fùndamëntach. Zarò pò tim krëjamno ùrodzëła sã klasa wiesczich lëdzy nowégò tipù, chtërny warkòwniã robòtë (a czãsto téz jòdnicã) mają w miesce, a spalniã na wsë. Hewò òtrokòwie tëch, co czedës przëcygnãlë do miasta, òstelë lubòtnikama wsowégò żëcégo, z pòzdratkã na łakã abò téz młodi lôsk. Òstawilë skrómne M-4 i pòbudowelë wiôldzé chëczë za grańcama miast [...]. Pùchnã tej przëgardné wiosczi, nié leno na grańcach Trzëgardu, jak Banino, Òsowa i Chwaszczëno, ale téz wkòł mniëszich òstrzòdków.

Më jesmë swiòdkama baro wërznégò socjologicznégò zjawiszcza kùrczeniégò sã miast. W perspektiwie dwadzesce lat westrzòd pòlsczich metropòliów rost wielënë mieszkãnców zanotëją le Warszawa, Kraków i Gduńsk (nieznaczno), a znòwù nôgòrszë prognozë demògraficznë mają Bëdgòszcz i Łódz. [...] We wiele pòmòrszczich gardach pòpùlacjò lata lateczné ùtrzymuje sã na niezmienny niwiznie, czãscy równak sã zmniëszò. W 1990 rokù Słëpsk [...] z bùchã ògłosył, że dołączył do karna gardów 100-tësãcznëch, leno w 2013 rechòwòł ju blôs 96 tësacy stójnëch mieszkãnców. Kòscërzna ju w 1994 rokù mia wëzi jak 23 tësacy mieszkãnców, 20 lat pòzni mô jich ledwo 0,5 tësacy wiãcy. Przëczënë stagnacjì ni mùszi dlugò szëkac – kòle ùjemnégo salda zwëczajnégo przëròstaniégò lëdztwa, je nią migracjò – przecyganié z miasta na wies. [...]

K. Òstrowsczi, *Wëcygnienié*, tlóm. M. Jelińskò, „Pomerania” 2014, nr 4, s. 30–31.

Zadanie 2.1. (0–1)

Na spòdlim przëczëtónégò tekstu, a òsoblëwie pierszégò akapitu, napiszë, czim jinaczã sã procesë rëchów lëdnoscë w òbrëmieniù gardów i wsów òbsërwòwóné dzysdnia w Pòlsce òd negò ôrtu procesów w Azji, Africe i Pôłniowi Americë.

.....

.....

.....

Zadanie 2.2. (0–1)

Na spòdlim drèdzégò akapitu napiszè, jak rozmiejesz wèpòwièdz: cygnãlo jich „dodóm”.

.....

.....

.....

.....

Zadanie 2.3. (0–1)

W nôblèzszym dwadzescelatum prognozowóny je rost demògraficzny w nôslédnych pòlsczych môlèznach

- A. w Bèdgòszczè i Łodzè.
- B. w Warszawie, Krakòwie i Gduńskù.
- C. we wszètczych môlèch pòlsczych gardach.
- D. leno w Kòscérznie.

Zadanie 2.4 (0–2)

Wèpiszè z tekstu 4 zdrobniãlè fòrmè słów i napiszè, za pòmòcã jaczich fòrmantów òstalè òne ùsãdzone.

.....

.....

.....

.....

Zadanie 2.5. (0–1)

Wskażè tezã 5. akapitu. Zaznaczè jednã òdpòwièdz.

- A. Przecyganiè lèdzy z miasta na wies je swójnã nobilitacjã.
- B. Młodi ùrodzony w miesce wòlã spãdzèc ùrlop za jegò grańcamã.
- C. W pòwòjnowèch dzesãclecach lèdze ùrmã przenòszelè sã do miast.
- D. Wielèna lèdztwa we wiele miastach sã zmièsziwò, a jednã z przèczènow tegò je przecyganiè z miasta na wies.

Zadanié 4. (0–30)

Wëbierzë jeden témat i napiszë wëpracowanié.

Temat 1. Czë lédzką mòwą jesmë w sztãdze adekwatno wërazëc swiat? Rozwazë problem na spòdlim pòdónégò fragmentu òpòwiédaniô, nawlekajacë téz do jinégò tekstu kùlturë. Twòja robòta miałabë miec co nômni 300 słówów.

Wójcech Mëszk

Kôrbiónka z aniolã

(wëjimk)

Tak tej jô chcã pò pròwdze zdrzec na nen swiat niepòdzielony, swiat jeden. Swiat jedurny. Taczi, jaczi òn pò pròwdze je. Mój swiat. Mój pròwdzëwi swiat. Swiat aniołów i swiat lédzy. Jeden, jedurny, pròwdzëwi. Òdmikóm serce dali, òdmikóm je flot. Żëcé mie ùcékô. Żëcô mie je nót. Ni mòże tak dali, ni mòże, chòcbëm chcôł. Ni mògã mówic. Mùszã tej gadac. Gòdanié je wòzné, bë swiat nen òpisac. Nizòdnô mòwa swiata negò nie òpisze, nizòdny mówie nie je dóné tëli mòcë, bë nad nym swiatã zapanowac. Bë nim rządżëc, bë sã w nien nawetka wpisac. Mòwa je za słabò, bë òddac swiat. Gòdanim mie pùdze kask lzi. Gòdanim dóm so radã.

Le ny gòdczi nicht nie zrozmiëje, bò jakùz bë chto miôł zrozmiëc, czej òna je skazonò. Òna je skazonò. A równak w ni je tëli mòcë, bë swiat nen òpisac, bë dac mù wiarã, chtërnym wiedno i wszãdze felëje. Serce jész rôz òtmikóm, jész rôz pizã sercã. I nen Duch, nen Aniół je kòł mie. To je nen sòm, co czedës tak dównò, tak barò dównò bëł...

[...] Tã gòdkã pròwdzëwã, tã gòdkã sercewã człowiek sercu dô mòc. Bë gòdało, bë żëło, bë dali mògło bëc. Jô ni mògã spiëwac, le czejbëm no rozmiôł, tej bëm spiëwôł glosno. Le spiëw nen bez gòdczi serca nie òddò.

Zdrzacë w se tak głãbòk, a równak tak prosto, mëslôł jem przë tim, bë pòznac, bë òddac to, co je zamklé, to, co je. Le to, co je, je wiedno. A jô tak niepòradno òdbiëróm. Tak niepòradno òpisywóm. Kaszëbsczë serce, kaszëbsczë dërchanie. Hënë dalek na słowiańszim ùbrzegù stało sã to, co naju dotikò. Jész zëjemë, jész dërchómë, le wcyg ùmiërómë. Bò mówimë, nie gòdómë, bò spiëwómë, le serca tam ni ma. Czë mòże bëc mòwa wòzniészò, czë mòże bëc mòwa achtnionò. Mòże, bò takò je.

[...] Swiat je jaczis jinszi. Wiedno taczi, jakbë sã zdówôł, ze je. A równak czësto jinszi òd tegò, jaczi òn je. I tak kòzdernegò dnia, czej òtmikóm òczë, gò widzã. I zòs mëszlã, czë òn mie sã zdawac bãdze, czë òn bãdze pròwdzëwim. Òn bãdze pròwdzëwi, czej bãdã na nien zdrzòł pròwdzëwima, mòjima òczama. Taczima òczama, jacé móm leno jô. Przez swòje òczë to jidze nôlepi zdrzec na nen swiat. Swiat pòstrzégóny jinszima òczama wiedno nie mdze mój, le jaczis taczi niedowarzony, taczi, w chtërnym mówienié je pròwdzëwë, a gòdanié ni mò szëkù. Bò taczi swiat lédze pòstrzégają i mëszlã, że zdrzã pò pròwdze, a le jima sã zdówô, że zdrzã. [...]

W. Mëszk, *Kôrbiónka z aniolã*, „Stegna” 1913, nr 4, s. 4–5.

Temat 2. Dokònj przërównawczy interpretacji pòdònych dokazów. Twòja robòta miałabë miec co nômni 300 słowów.

Zbigòrz Jankòwsczi

Pògrańcze

Mój rodny dodóm stoi na rozéndze
Dlò jednèch stoi òn na kùńcu
Dlò jednèch na samim zòczątkù
Dlò mie stoi òn na pògrańczu
Dwùch dargów – pólny i asfaltowi
Dwùch dargów – dzectwa i staroscë

Zdrzając do wschòdającégò zęcégò –
– Pò lewi móm pseùdoprzińdnòtã
A pò prawi pamiãc
Pò lewi zęcë nêkò z rêmòtã mòtórów bezmëslnotë
Z dzysdniowim trzòskã, bez zamëszleniò

Mòzebno je to scëszëc òknã z PCV
– fabrikatã dniów òstatnèch
Ale to nie òdmłodzi mie, nie zabije mòji pamiãcë
Nie zabije môla pierszégò mòjégò wrzeszczeniégò
Môlu bòlëznë òstatny i redotë mòji Nënczi
Môlu, dze – jezlë jã móm – òdebròł jem swiãdã
Chtërna rozriwónò je dzys przez teròczasnotã

„Zdrzacy” wcyg do „wschòdu” słabszim prawim ùchã
Wëchwòtiwóm no, co dówné, pròwdzëwé
Zòs lewim, czëjącym – czë gwës – dzysdniowé i prziińdné
Wstówóm pòrenë i zdrzã na òbëdwie drodzi

Jedna i drëgò pulsëją zëcym

Ale jaczim?

Pò prawi Nënka, Òjc, Bracyn, sąsedzë i dzectwò
Pò lewi hénetné teskniączczy, UB i wezdrzenié do lepszégò
Dzys to nie je pròwdã, nie je aktualné i nie taczé krótczé

Dzys krótszi, pròwdzëwsi je klangòr trulòcza
Jazgòt jastrzãba, czë téz mësznika
Chtërne bùdzą òczarzënk ù mòjégò sëna
Hewò to pòczãtégò

Dzysò sztërk cëszë w ògardze – starszim nigle jò –
Wachòwanié szarégò psa, chtëren òddòwò miłotã
Sztërk, czej òbadwa ùcha czëją tak samò
Czej gwìòzdowé niebò – tak jak nigdë w miesce –

Czej latosé wiodro – taczé westrzódzemnomòrsczé, ceplé

Taczé swiãtozemné

I ta Òjcowskô gòscëna miłoserdza
Fùl ùcemiãdži i cepla

Niech nigdë nie zabòczã negò pògrańcza

Z. Jankòwsczi, *Pògrańcze*, [w:] *Skrë ùsòdzkòwi mòcë. Antologió kaszëbsczi pòezji (1991–2008)*, przërëchtowôł
G.J. Schramke, Gdiniò 2010, s. 129–130.

Henrik Jerzi Mùsa Kòt
Wspòmink dodómù

cëż tam òstało?
pùsti dodóm
zwëczajné žécé sã toczy dali
 na smãtòrzu kùla starków
zemio zdónò na łaskã wiatrów
ùbògò piòskòwò zemio,
zemio nòdrogszò
błogòsławionò słonym słuńcã Kaszëb
i pòchòdã biòłëch dënëgów na Zatoce
dze na sztócëk chòdzył pò toni
dze serce mòje òstało
 cëż jesz mie òstało – tesknota i pisanie
 pisac – chòc mësli felëje
 slëchac szëmù Zatoczi dënëgów
 we snie widzec sztrąd
 pisac, pisac – le nie w pamiãcë
ò miesce, co tam òstało nad Zatokã
ò dodómù òpùszczonym
ò zwëczajnym žëcym
jaczé sã tam dali toczy
 ò kùlach mòjich starków
 szkólnëch pamiãtóm
serce zložã w rãce wiatru
bë òstac, dze kòrzenie mòje
 to mie òstało
 wicy ju wierã nic

H. J. Mùsa Kòt, *Mòje Kaszëbë*, Puck – Gdańsk – Konarzyny – Banino 2007, s. 45.

(We wszystkich tekstach autorskich pisownię dostosowano do współczesnych zasad ortograficznych).

BRUDNOPIS (*nie podlega ocenie*)